

RJEČNIK -SLIKOVNICA

Učimo romski jezik ZAJEDNO

ALAVARI

Sikava romani čhib JEKHETANE

Finansira
Evropska unija

Ministarstvo
prosvjete, nauke
i inovacija

Crna Gora
Zavod za školstvo

Usvajanje osnovnih riječi
i fraza kroz igru, slike i
pjesme.

Sikavipe bazikane
alavengo e čhelimatasa,
slikenca thaj džiljenca.

Podrška učiteljima
kroz jednostavan i
interaktivan alat.

Dendo dumo e
sikavutnende prekal
o jednostavno thaj
interaktivno alato.

Učimo zajedno

Sikava jekhetane

Razvijanje tolerancije,
empatije i poštovanja
različitosti.

Buvljaripe pali tolerancia,
empatijathaj paćovipe
averčhandipasko.

Jačanje vizuelnog pamćenja
i interesovanja za jezik kroz
ilustracije i asocijacije.

Zurardiipe vizuelno
gođiućaripasko thaj
sikadipe e čhibako prekal e
ilustracije thaj asocijacije.

Uvod

Rječnik- slikovnica „Učimo romski jezik zajedno“ namijenjen je predškolicima i učenicima prvog i drugog ciklusa osnovne škole. Nastala je s ciljem da djeca na zabavan, vizuelno privlačan i jednostavan način nauče osnovne riječi i fraze na romskom jeziku, uz uporedo korišćenje crnogorskog jezika. Ova slikovnica ima za cilj da podstakne ranu jezičku znatiželju, razvije međukulturnu osjetljivost i približi djeci bogatstvo romske kulture i jezika koji je dio crnogorskog društva.

Romski jezik je važan segment kulturnog identiteta i baštine, a njegovo uvođenje u obrazovni sistem doprinosi boljem razumijevanju, uvažavanju i zajedništvu među djecom.

Angloalav

O Alavari - slikovnica "Sikava romani čhib jekhetane" čerdosi čhavorende thaj sikavutnende ko angluno thaj dujto cikluso ani sikavni.

Čerdimi si e resipesa kaj te sikaven e čhavore e bazikane alava pe romani čhib a po jekhutno vakti vi pe crnagorači čhib. Kava lil sile resipe te čhol e čhavoren te sikaven i čhib kotar o ciknipe, te buvljarol maškarkulturako džanglipethaj te pašarol e čhavrende o barvalipe romane kulturako thaj čhibako savo si kotor ke crnagorako amalipe.

Romani čhib si butdžanglo segmento kulturno identetesko thaj lesko thovipe ano sikavutno sistemidel dumo te ljolpe kan majlačhe thaj te uvažilpe o jekhippe maškar e čhavore.

Ciljevi

Glavni cilj slikovnice „Učimo romski jezik zajedno“ jeste da djeci približi romski jezik na način koji je njima razumljiv, zanimljiv i primjenjiv u svakodnevnom životu. Kroz kombinaciju slike, riječi i glasa, djeca usvajaju osnovno razumijevanje i osjećaj za jezik, uz istovremeno poštovanje raznolikosti i zajedničkog kulturnog prostora kojem pripadaju.

1. Usvajanje osnovnih riječi i fraza kroz igru, slike i pjesme.

Djeca najlakše uče kroz igru i ponavljanje, pa slikovnica omogućava da kroz zabavne i interaktivne aktivnosti spontano usvoje prve riječi i izraze na romskom jeziku. Pjesmice, kratke rečenice i slike olakšavaju pamćenje i povezuju jezik sa konkretnim pojmovima iz djetetovog okruženja.

2. Podrška učiteljima kroz jednostavan i interaktivan alat.

Materijal je zamišljen tako da učitelji mogu lako da ga uključe u redovnu nastavu, radionice i vannastavne aktivnosti. On ne zahtijeva dodatnu obuku, već nudi jasno strukturisan sadržaj koji povezuje učenje jezika sa crnogorskim obrazovnim standardima za mlađi osnovnoškolski uzrast.

3. Razvijanje tolerancije, empatije i poštovanja različitosti.

Kroz zajedničko učenje romskog i crnogorskog jezika, kod djece se jača svijest o bogatstvu različitih kultura i jezika koji žive u istoj zajednici. Na taj način se promoviše jednakost, međusobno razumijevanje i prihvatanje.

4. Jačanje vizuelnog pamćenja i interesovanja za jezik kroz ilustracije i asocijacije.

Ilustracije su pažljivo odabrane da prate svaku riječ ili frazu, čime se stimuliše vizuelno učenje i aktivno povezivanje slike i značenja. Ovakav pristup ne samo da olakšava pamćenje, već kod djece razvija i interesovanje za dalji razvoj jezičkih vještina i izražavanja.

Resipe

O baro resipe kale lilesko „Sikava romani čhib jekhetane“ si te pašarol e čhavorende romani čhib pod rom sar ljende si maj loche, intreresno thaj vastarno ano sarsavedivesutno dživdipe. Pali kombinacia e slikengo, alavengo thaj ašundipe, e čhavore buvljaren bazikano haljovipe thaj o hačaripe e čhibako, pe jekh vakti vi pačovipe averčhandipaskothaj jekhetane kulturno thanesko savestar von isi.

1. Sikavipe bazikane alavengo e čhelimatasa, slikenca thaj džiljenca.

E čhavore majloche sikaven kana čheljen thaj ponovisaren thaj golese kava lil dol šajipe kaj prekal e zabavno thaj interaktivno aktivitetija sikaven korkori anglune alava pe romani čhib. E džilja, harne rečenice ločaren te učaren ani godi that e phanden l čhib e konkretno alavenca katar o trujalipe e čhavengo.

2. Dendo dumo e sikavutnenđe prekal o jednostavno thaj interaktivno alato.

O materijali isi čerdino agja kaj e sikavutne šajin loče te vastaren ano sikavipe, radionice thaj avral e sikavipaske aktivittija. Kava lil ni trubul dodatno sikljovipe e sikavutnenge, vov dol jasno strukturime kontento savo phandol o sikavipe čhibako e crnagorače sikavimase standardenca e cikne čhavorende ko sikljovipe.

3. Buvljaripe pali tolerancia, empatijathaj pačovipe averčhandipasko.

Prekal o jekhetano sikljovipe e romane thaj crnagorače čhibako, ke čhavore zuravol o džanglipe thaj barvalipe e averčhandipasko kulturende thaj čhibako save dživdisaren ane jekh than. Pe kava drom čerolpe i promocia jekhipasko, maškarmanušengo haljovipe thaj prihvatipe.

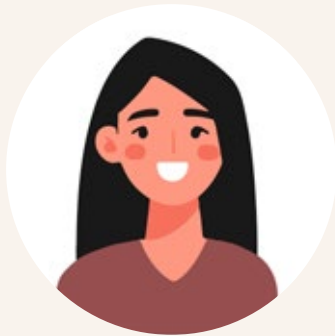
4. Zurardipe vizuelno godiučaripasko thaj sikadipe e čhibako prekal e ilustracie thaj asocijacie.

Ilustracie si alosarde te pratin sarsavo alav jase fraza, thaj agja čerdol stimulacia palo vizuelno sikadipe thaj aktivno phandipe slikenca. Akava pristupo ni ločarol samo o godiučaripe, nego ke čhavore buvljarol vi o manglipe te sikaven majbut pire čhibače vještinet thaj vačaripe.

Predložene tematske cjeline i riječi za prevod
Gindime tematsko kotora thaj alava ko nakhavipe

Njamo

Porodica

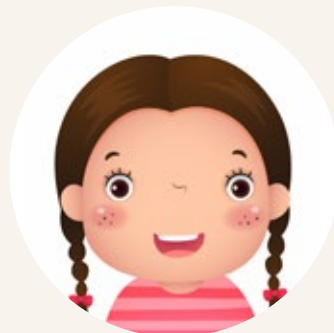
Dej
Mama / Majka

Dad
Tata / Otac

Phral
Brat

Sestra
Sestra

Mami
Baka

Papo
Đed

Sajbija / Beba
Beba

Familia / Njamo
Porodica

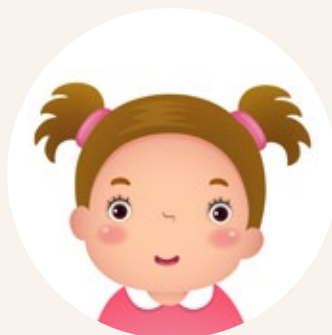
Rođako/kušerino
Rođak

Čhavoro
Dijete

Čhavo
Sin

Čchori/Čhej
Ćerka

Dad thaj i dej
Roditelji
(ne postoji jedna riječ)

Njamo Porodica

Kako/dajo
Ujak

Bibi
Tetka

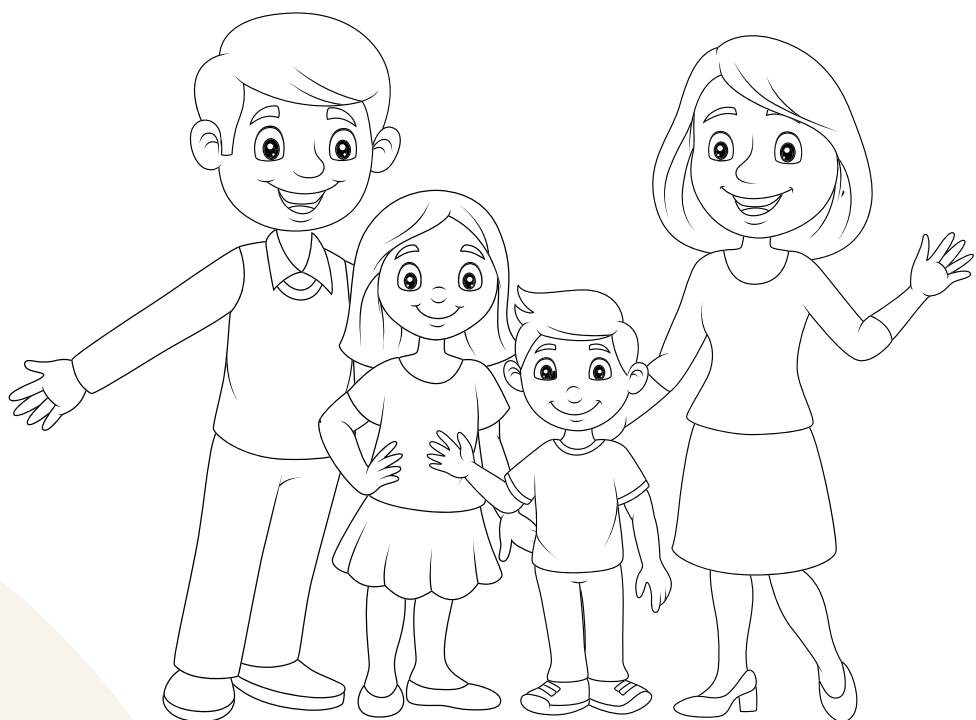
Kako
Stric

Kakosi phen
Sestra od strica

Kakosko phral
Brat od strica

Dživutre Životinje

Džuklo
Pas

Cicni/mačka
Mačka

Grast
Konj

Bakri
Ovca

Bakro
Jagnje

Khajni
Kokoška

Dživutre Životinje

Bašno
Pijetao

Mačo
Riba

Čirikli
Ptica

Ćirmuso/pojralo
Miš

Kandoj
Pacov

Šošoj
Zec

Gurumni
Krava

Buzni
Koza

Xer
Magarac

Papinali
Patka

Papin
Patak

Ruv
Vuk

Voški pojrali
Lisica

Voško pojralo
Lisac

Lavo
Lav

Elefanto/slono
Slon

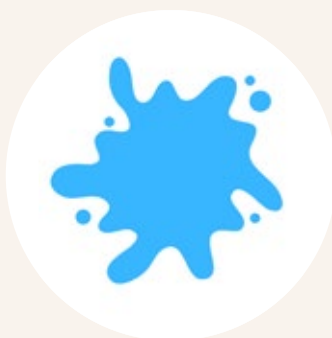

Šagarutno/tigro
Tigar

Bojave Boje

Loli
Crvena

Vunato/plavo
Plava

Čarjalji/zeleni
Zelena

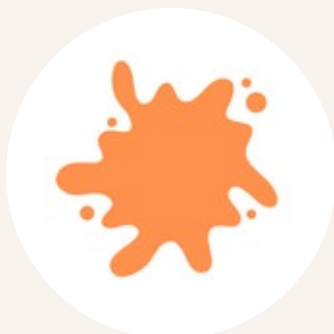
Galbeni
Žuta

Parni
Bijela

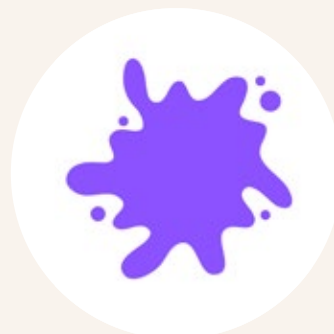
Kalo/i
Crn/a

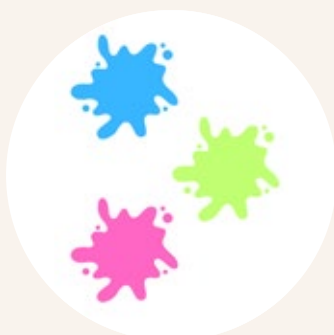
Orandžasto
Narandžasta

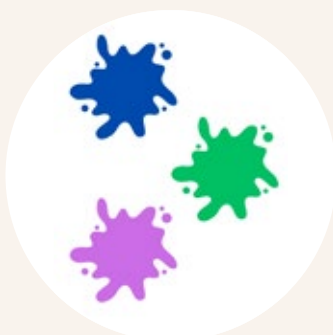
Praxali/Rup - Siva
Siva

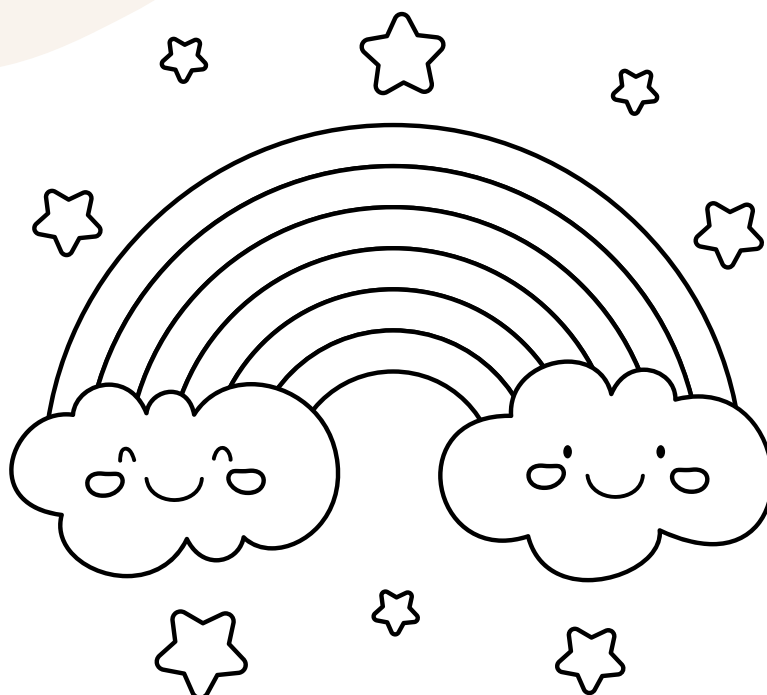
Ljubičasto
Ljubičasta

Putardi
Svijetla

Phanli
Tamna

Ѓindura Brojevi

5 4 1
2 3 1

1

Jekh
Jedan

2

Duj
Dva

3

Trin
Tri

4

Štar
Četiri

5

Pandž
Pet

6

Šov
Šest

Efta
Sedam

Oxto
Osam

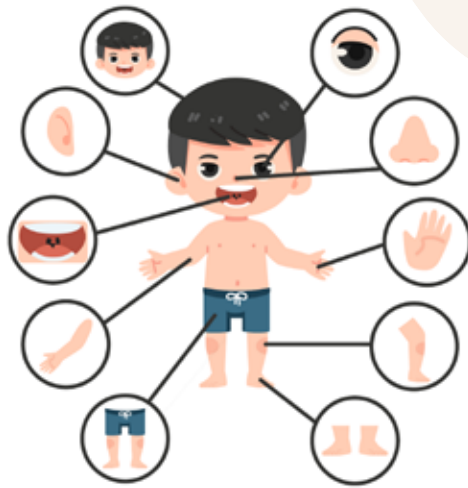
Enja
Devet

Deš
Deset

Kotora trupese Dijelovi tijela

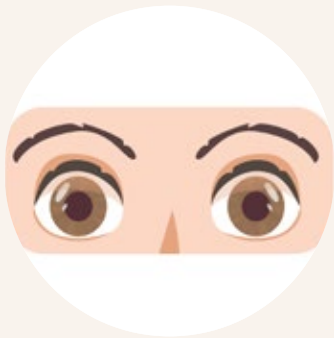
Šero
Glava

Vast
Ruka

Punro
Noga

Jakha
Oči

Kan
Uho

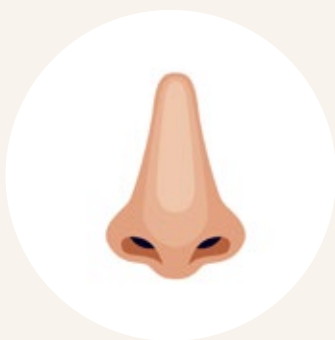

Muj
Usta

Kotora trupese Dijelovi tijela

Vušta
Usne

Nakh
Nos

Bala
Kosa

Mujčham
Lice

Danda
Zubi

Por
Trbuh

Zeja
Leđa

Phaka
Ramena

Naj
Prst

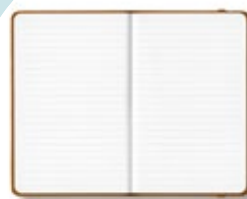
Šeja ani sikavni Predmeti u učionici

Lil/knjiga
Knjiga

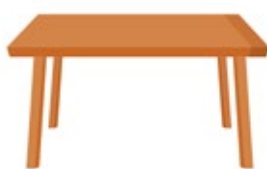
Ilvalo/olovka
Olovka

Drabarno lil
Sveska

Phal/table
Tabla

Hastala
Sto

Bešaldi
Stolica

Šeja ani sikavni Predmeti u učionici

Sikavnaći torba
Torba

Sikavni
Škola

Sikavno/i
Učitelj/ica

Sikado
Učenik

Sikljavni
Učionica

Penđera/đama
Prozor

Vudar
Vrata

Hosljardi
Gumica

Bojavako ilvalo
Bojica

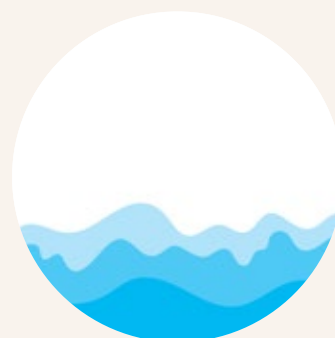
Natura Priroda

Kham
Sunce

Čhon
Mjesec

Baro londo paj
More

Kašt
Drvo

Luluđi
Cvijet

Del
Nebo

Bar
Kamen

Beršend
Kiša

Iv
Snijeg

Balval
Vjetar

Len
Rijeka

Plajin
Planina

Ućipe
Brdo

Patrin
List

Čar
Trava

Xape Hrana

Manro
Hljeb

Phabaj
Jabuka

Amrol
Kruška

Drakh
Grožđe

Thud
Mlijeko

Paj
Voda

Ćiral
Sir

Zumi
Supa

Fusuj
Pasulj

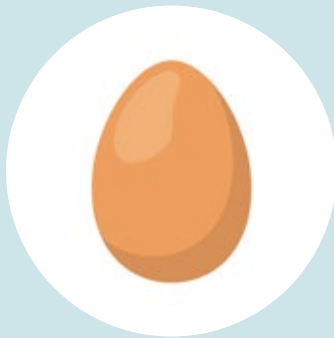
Mas
Meso

Maćho
Riba

Guglipe
Kolač

Anro
Jaje

Lon
So

Šećeri
Šećer

Xaćaripe

Emocije

Baxtalo
Srećan

Dukhalo
Tužan

Čindo
Umoran

Asavdo
Nasmijan

Xoljarniko
Ljut

Biažućardo
Iznenaden

Daravdo
Uplašen

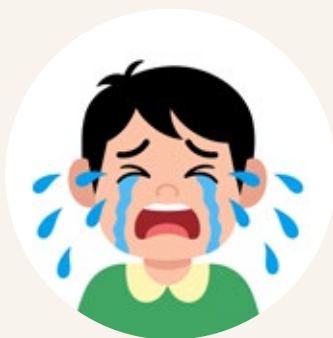
Barikano
Ponosan

Bimaripno
Miran

Manglo džanglutno
Radoznao

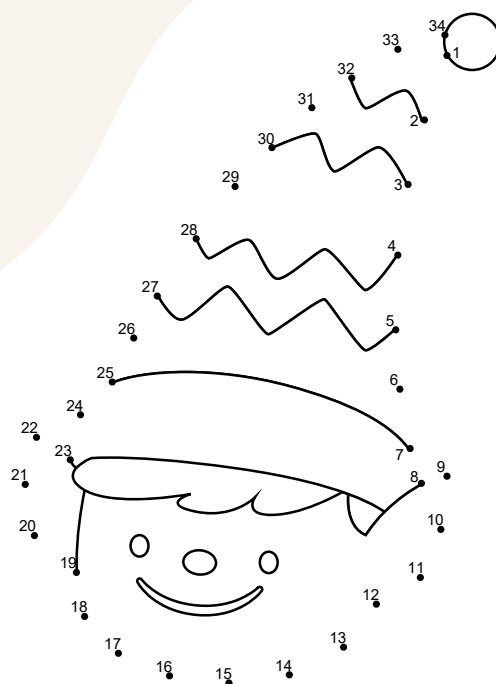
Rovardo
Rasplakan

Djilabardino
Raspjevan

Čhelavdo
Razigran

Bazikane alava

Osnovne fraze

Te oven baxtale!
Zdravo!

Laáhi Javin
Dobro jutro

Laácho díve
Dobar dan

Laáhi rat
Laku noć

Oven saste
Hvala!

(**Ov sasto** - kada se obraćamo muškom licu
i **Ov sasti** kada se obraćamo ženskom licu)

Naj sose
Nema na čemu

Jertisar
Izvini

Sar san?
Kako si?

Laće sem
Dobro sam

Dikha amen
Vidimo se

Devlesa
Zbogom/Doviđenja

Moj drug
Mo amal

Moja drugarica
Mi amalin

Mo anav isi _____.

Moje ime je _____.

Man isi man _____ berša.

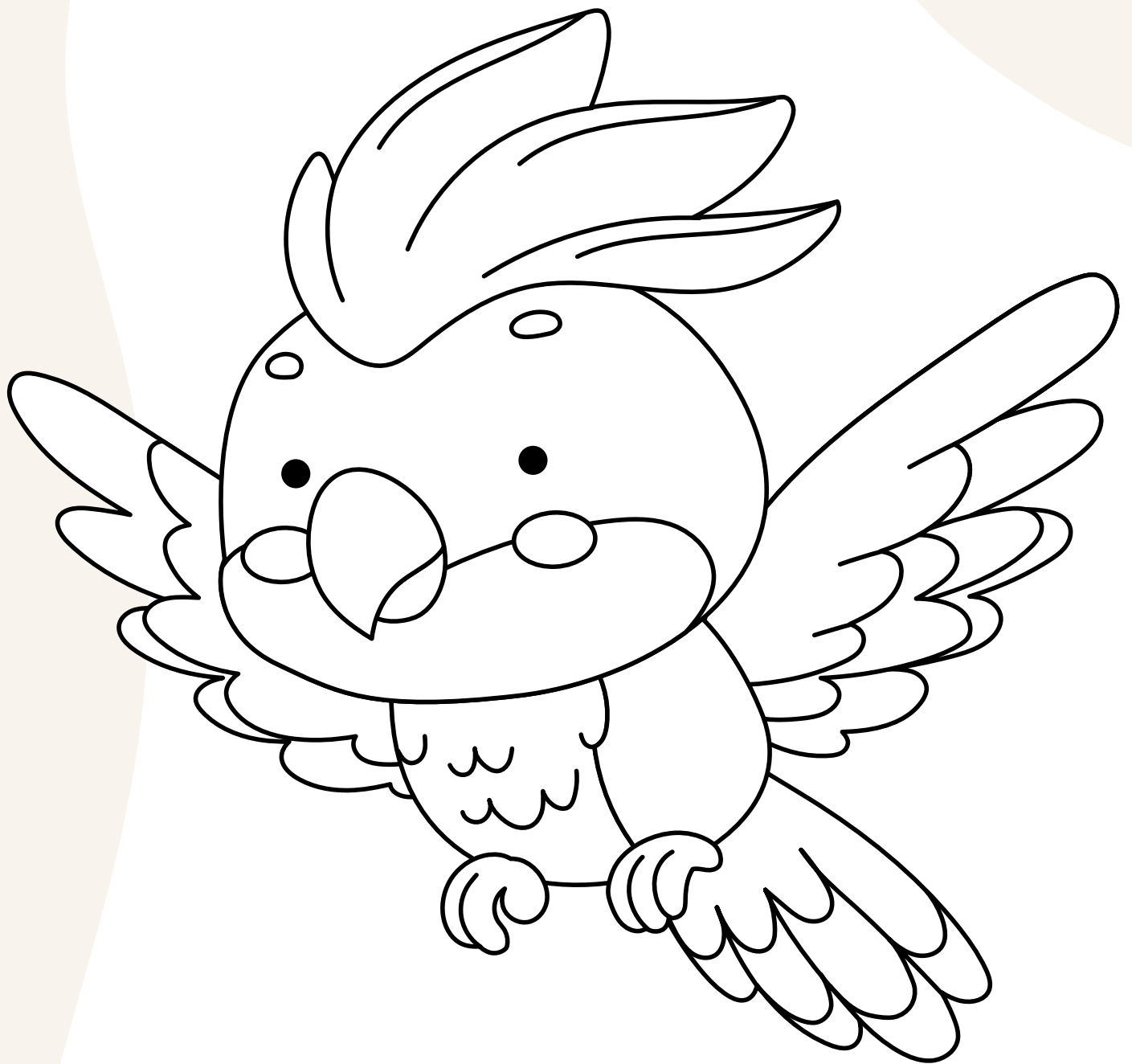
Ja imam _____ godina.

Me sikavav ani _____ sikavni.

Ja pohađam _____ školu.

Me đav ani _____ klasa.

Ja idem u _____ razred.

Dizajn i metodika rada

Svaka stranica Rječnik-slikovnice sadrži: ilustracije, naziv na crnogorskom jeziku, prevod na romski jezik, prostor za bojanku ili mini zadatak (poveži, oboji, napiši). Može se koristiti i u radu sa neromskom djecom, ali i djecom iz romske zajednice koja uče crnogorski jezik, što je čini inkluzivnim i dvosmjernim obrazovnim materijalom.

Dizajno thaj i metodika bućaći

Sarsavi rig kale lilesi sila kontento: ilustracie, akharipe pe crnagorači čhib, nakhavipe pe romani čhib, than te makholpejase ciknono zadatko (phand, makh, škirisar). Kava lil šaj vastarolpe e biromane čhavorenca, ali vi e čhavorenca katar romano komuniteto save sikaven pe crnagorači čhib, thaj so čerol kava materijali inkluzivno thaj sikavutnipe pe duj riga.

Autor koncepta i sadržaja:

Elvis Beriša

Recenzija:

Ana Ščekić

Izdavač:

Zavod za školstvo Crne Gore

Godina izdanja:

2025.

Rječnik- slikovnica proizvod je programa Intenzivno opismenjavanje i jačanje socijalne inkluzije dece romske i egipćanske zajednice, koji realizuje Zavod za školstvo. Aktivnost je dio zajedničke inicijative Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, UNICEF-a i Evropske unije – „Kvalitetno obrazovanje za svu djecu u Crnoj Gori“.

Akava aktivitetu si čerdo ko rami e programesko Intenzivno sikavipe thaj zurardipe socijalno inkluzijako čhavrengo katar i romani thaj egipćajengi komuna, savi realiziril o Zavodo po sikljovipe dendo dumesa katar o UNICEF thal lovenca katar e EU.

